

СУТНІСТЬ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Галина Володимирівна МУЛЯР,

*кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри
кримінального права, процесу та
криміналістики Академії праці,
соціальних відносин і туризму*

Сутність медичної допомоги у контексті реалізації та дотримання конституційних прав громадян

Здоров'я завжди було і залишається основною й визначальною цінністю як окремого індивідуума, так і суспільства загалом. Неможливо уявити процвітаючу та економічно стабільну державу з хворою нацією, саме тому держава взяла на себе обов'язок

забезпечувати охорону здоров'я і створювати умови для його захисту, а також для надання ефективного та доступного для всіх громадян медичного обслуговування (ст. 49) [1].

Громадяни можуть реалізовувати своє конституційне право як через мережу державних і комунальних закладів охорони здоров'я, де медична допомога надається безоплатно, так і приватних медичних закладів з оплатними медичними послугами.

Основи законодавства України про охорону здоров'я офіційно визначають поняття «медична допомога» як діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямовану на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами (ст. 3) [2]. Відповідно до Програми подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги «медична допомога – це вид діяльності, який включає комплекс заходів, спрямованих на оздоровлення та лікування пацієнтів у стані, що на момент її надання загрожує життю, здоров'ю і працездатності та здійснюється професійно підготовленими працівниками, які мають на це право відповідно до законодавства» [3].

Концепція розвитку охорони здоров'я населення України визначає медичну допомогу на трьох рівнях: на первинному рівні вона включає профілактичні заходи, амбулаторне лікування та стаціонарну допомогу за основними спеціальностями, на вторинному – спеціалізовану, технологічно складнішу, на третинному – високотехнологічну допомогу та лікування найбільш складних і рідкісних захворювань [4].

В Угоді про надання медичної допомоги громадянам держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав швидка і невідкладна медична допомога визначається як комплекс медичних послуг, що надаються при гострих порушеннях фізичного або психічного здоров'я пацієнта, що загрожують його життю або здоров'ю оточуючих [5].

Медико-правовий тлумачний словник трактує медичну допомогу фактично визначаючи її складовою медичної послуги, як профілактику, лікування та менеджмент хвороби, а також збереження фізичного і психічного здоров'я людини через надання послуг медичними працівниками та іншими фахівцями системи охорони здоров'я; комплекс заходів медико-соціального характеру, що включає профілактичну, лікувальну, діагностичну, реабілітаційну, протезно-ортопедичну і зубопротезну допомогу, а

також обслуговування дітей, хворих, непрацездатних та інвалідів [6, с. 259].

В юридичній літературі Н. П. Дейкун визначає медичну допомогу як комплекс професійних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення хвороб та відновлення втраченого здоров'я людини [7, с. 132]. На думку С. В. Михайлова – це комплекс спеціальних, науково обґрунтованих заходів, які застосовуються медичними працівниками, а у випадках передбачених законодавством, представниками інших професій, що спрямовані на допомогу хворій чи постраждалій людині з метою подолати негативні наслідки захворювань, травм, отруєнь чи інших складних станів або розладів здоров'я [8, с. 12]. Р. О. Стефанчук та А. М. Зелінський включають до неї державу як суб'єкт, який зобов'язаний захищати життя і здоров'я фізичних осіб та забезпечувати санітарно епідеміологічне благополуччя населення [9, с. 44]. Деякі науковці доповнюючи визначення медичної допомоги як комплексу дій акцентують увагу на регламентації умов її вчинення та дещо розширюють її зміст включаючи до нього реабілітацію хворих, а також виділяють серед суб'єктів отримання інвалідів [10, с. 236-237].

О. В. Крилова розглядає медичну допомогу з точки зору критерію допомоги, як будь-яку медичну послугу, що потребує втручання іншої особи, тобто нею є застосування однією особою медичних знань і навичок, яке направлене на реалізацію іншою особою власних прав та інтересів, що потребують втручання в її організм [11, с. 38].

Аналізуючи наведені визначення, можна виділити такі ознаки медичної допомоги: комплексний характер заходів; вид професійної діяльності; мета – профілактика захворювань, діагностика і лікування хвороб, відновлення втраченого здоров'я, реабілітація хворих тощо; спеціальний суб'єкт надання допомоги.

Отже, під медичною допомогою слід розуміти процес, який складається з комплексу дій спеціалістів у галузі медицини, наділених особливим правовим статусом, що надається пацієнтам у стані, що на момент її надання загрожує життю, здоров'ю і працездатності та похідні дії від основної мети спрямовані на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами.

Уявляється, що визначальним критерієм, який відрізняє медичну допомогу від медичної послуги є ступінь загрози життю

людини, оскільки медична допомога переважно надається у критичному для життя/здоров'я людини стані. Окрім того медична допомога може надаватися і як профілактика та/або лікування, але за яку, особа, на жаль, через недостатність фінансування медичних закладів вимушена сплачувати кошти у вигляді купівлі необхідних медикаментів та витратних матеріалів.

Аналізуючи існуючі в науковій літературі позиції щодо співвідношення понять «медична допомога» та «медична послуга» можна виокремити такі основні підходи: 1) медична допомога фактично ототожнюється з медичною послугою (якщо вона трактується у широкому розумінні); 2) медична допомога є складовою медичної послуги; 3) медична допомога і медична послуга різні терміни.

Вбачається, що медична допомога не входить до складу поняття медична послуга, оскільки медична допомога більш ширше поняття, яке включає в себе в тому числі надання медичної допомоги без доручення та (або) безкоштовно, тоді як медичні послуги як правило завжди платні. Крім того, медична допомога є ширшим поняттям ніж медична послуга, адже включає: комплекс першочергових медичних послуг; комплекс послуг, що входять до безкоштовної медичної допомоги, яка надається всім фізичним особам без виключення, тоді як послуга завжди персональна; профілактичні заходи та комплекс платних медичних послуг. Право на охорону здоров'я є інтегруючим поняттям, до якого входять медична допомога і медична послуга. Утім медична допомога і медична послуга не тотожні поняття. Більше того, медична допомога є ширшим поняттям, ніж медична послуга, зважаючи на те, що медичні послуги переважно є платними і можуть надаватися за рахунок юридичних осіб, страхових компаній, особистих коштів фізичної особи тощо. Водночас медична допомога завжди безоплатна, що є реалізацією конституційного права кожного громадянина України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
3. Про затвердження Програми подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги: постанова

Кабінету Міністрів України від 11.06.2002 № 955. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/955-2002-%D0%BF>

4. Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України: Указ Президента України від 07.12.2000 № 1313/2000. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1313>.

5. Угода про надання медичної допомоги громадянам держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав. Ратифіковано Законом України від 01.06.2000 № III. *Відомості Верховної Ради*. 2000. № 25, Ст. 86.

6. Медико-правовий тлумачний словник / за ред. І. Я. Сенюти. Львів: Медицина і право, 2010. 540 с.

7. Дейкун Н. П. Наукове обґрунтування деяких напрямків розвитку медичної допомоги на сучасному етапі розвитку соціально-економічних реформ. *Лік. справа*. 1999. № 6. С. 131-134.

8. Михайлов С. В. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2010. 17 с.

9. Стефанчук Р. О., Зелінський А. М. Право на здоров'я як особисте немайнове право фізичних осіб. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 2. С. 40-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2003_2_8.

10. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / під заг. ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка. Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. 680 с.

11. Крилова О. В. Цивільно-правове регулювання відносин по наданню медичної допомоги: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; ОНЮА. Одеса, 2006. 20 с.